

Asia: VN/2402/2018

Hallituksen esitys rikoslain 2 c luvun 5 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry (jäljempänä Tuomariliitto) toteaa, että lähtökohtaisesti rikoslain 2 c luvun 5 §:n 2 momenttia on pidettävä oikeudenmukaisuus- ja oikeasuhtaisuussyistä perusteltuna. Rikoksen uusiminen tuomitun rangaistuksen jälkeen lisää uuden teon moitittavuutta, mikä on asianmukaista ottaa huomioon rangaistuksessa, ja se voitaneen ottaa kaavamaisesti huomioon myös rangaistuksen täytäntöönpanossa.

Se, että ensikertalaisuus ei ole ainutkertaista, vaan ajan kulumisen jälkeen aiempien rikosten ja niistä tuomittujen rangaistusten merkitys vähenee, on sopusoinnussa seuraamusjärjestelmässä muutoinkin noudatettujen periaatteiden kanssa. Esimerkiksi harkittaessa vankeusrangaistuksen ehdollisuutta tai yhdyskuntapalvelun edellytyksiä, aiemman rangaistuksen merkitys vähenee ja poistuu siitä kuluneen ajan myötä. Täytäntöönpanojärjestelmää, jossa ensikertalaisuus olisi niin ainutkertaista, että jopa vuosikymmenten takainen lyhytkin vankeusrangaistus vaikuttaisi uuden rangaistuksen täytäntöönpanoon, ei siten voida pitää oikeasuhtaisena.

Se, onko ehdonalaisessa vapauttamisessa annettava merkitystä vain nyt voimassa olevan lain mukaisesti rikosta edeltäneelle kolmelle vuodelle vai esitysluonnoksen mukaisesti viidelle vuodelle, on kriminaalipoliittinen ratkaisu, joka ei suoraan vaikuta tuomioistuinten toimintaan ja josta Tuomariliitolla ei sinänsä ole lausuttavaa. Muutosehdotus liittyy lähinnä vakaviin henkilöön kohdistuviin rikoksiin, mutta käytännössä muutos vaikuttaisi eniten tavanomaisemmissa rikoksissa, joissa rikosten uusiminen on yleisempää.

Tuomariliitto toteaa kuitenkin, että kun kysymys on tosiasiaa yli 40 vuotta sovelletun säännön muuttamisesta, muutoksen kriminaalipoliittista tarpeellisuutta olisi syytä perustella laajemmin kuin esitysluonnoksessa on tehty. Nyt erityisesti esitysluonnoksen nykytilan arviointia koskeva osa, jossa muutoksen tarpeellisuus tulisi perustella, sisältää varsin niukat perustelut.

Tuomariliitto toteaa, että muutoksella ei voida ennakoida olevan sanottavaa ennaltaehkäisevää vaikutusta. Riski rikoksen uusimisesta on suurin välittömästi ehdonalaiseen vapauteen pääsyn jälkeen, mikä on otettu huomioon jo nyt voimassa olevassa säännöksessä.

Tuomariliitto katsookin, että rikosten uusimista tulisi pyrkiä ehkäisemään ensisijaisesti nopeuttamalla rikosten esitutkintaa ja syyteharkintaa sekä lyhentämällä käsittelyaikoja turvaamalla oikeudenhoidon asianmukaiset resurssit. Käsittelyaikojen lyhentymisen osoittaisi rikosentekijälle nykyistä tehokkaammin, että hänen toimintaansa puututaan. Käsittelyaikojen lyhentymisestä seuraisi rikosten uusijoiden osalta välillisesti myös rangaistusten nykyistä nopeampi ankaroituminen, koska rikoslain 7 luvun 6 §:n konkurrenssisäännöksestä seuraava rangaistuksen kohtuullistaminen tulisi harvemmin sovellettavaksi ja koska yhdyskuntapalvelu, valvontarangaistus tai ehdoton vankeusrangaistus tulisivat harkittavaksi nykyistä varhaisemmassa vaiheessa. Rikosten uusimisen osalta nykyjärjestelmän keskeisenä epäkohtana voidaan pitää sitä, että rikosentekijä ehtii tehdä huomattavan määrän tavanomaisia rikoksia ennen kuin ensimmäisiäkään asioita on käsitelty tuomioistuimessa.

Oikeusministeriön hallinnonalan yleiset säästötavoitteet ja erityisesti tuomioistuinten resurssitilanne huomioon ottaen Tuomariliitto kyseenalaistaa sen, onko ehdotus siitä aiheutuvat taloudelliset vaikutukset huomioon ottaen valtiontalouden tehokkaan hoidon kannalta tarkoituksenmukainen. Ehdotuksesta aiheutuva vuotuinen lisäkustannus olisi noin 2,2 miljoonaa euroa. Tuomioistuinten näkökulmasta määrä on huomattava. Tuomariliiton käsitys on, että nämä varat voitaisiin käyttää yhteiskunnallisesti tuottavammalla tavalla oikeusministeriön hallinnonalalla esimerkiksi turvaamalla tuomioistuinten riittävät resurssit. Myös vankeuden täytäntöönpanossa sanottu määräraha voitaisiin oletettavasti käyttää nyt esitettyä tehokkaammin.

Luonnokseen sisältyvän siirtymäsäännöksen osalta Tuomariliitto esittää, että ainakin lain voimaantuloa koskevilla perusteluilla otettaisiin kantaa siihen, miten on tarkoitettu meneteltävän tilanteessa, jossa täytäntöön pantava yhteinen vankeusrangaistus on tuomittu osaksi ennen lain voimaantuloa tehdyistä rikoksista ja osaksi lain voimaantulon jälkeen tehdyistä rikoksista, tai jos rikos on alkanut ennen lainvoimaantuloa ja jatkunut sen jälkeen. Lisäksi perusteluissa olisi otettava huomioon, että täytäntöön pantavana voisi olla samanaikaisesti useita rangaistuksia, joista osaan soveltuu nyt voimassa oleva laki ja osaan soveltuisi uusi laki. Kysymyksessä on kaavamaisesti sovellettava säännös, jonka ei tulisi jättää tulkinnanvara.

Lausunnon valmistelu

Lausunnon on valmistellut hovioikeudenneuvos Wilhelm Norrman. Lausuntoasiaa on käsitelty sähköpostitse Tuomariliiton oikeuspoliittisessa valiokunnassa ja hallituksessa.

Vanne Kimmo
Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry